

Відокремлені прикладки

Вправа «INSERT»

Опис. Під час виконання вправи учні ознайомляться з технологією ефективного читання INSERT, яка потрібна для того, щоб швидко читати тексти, використовуючи критичне мислення. Також пропонуємо учням проаналізувати текст із відокремленими прикладками та попрактикуватися в ефективному пошуку додаткової інформації для встановлення достовірності наведених відомостей.

Учень має знати

- » що таке відокремлені прикладки.

Учень має розуміти

- » де ставити розділові знаки в реченнях, ускладнених відокремленими прикладками;
- » правила, які їх пояснюють.

Учень має вміти

- » наводити приклади речень, ускладнених відокремленими прикладками;
- » будувати висловлення в публіцистичному й науковому стилях, використовуючи виражальні можливості речень із відокремленими прикладками.

2. Проаналізуйте текст за методом INSERT. Зверніть увагу на пункт «Я мав іншу думку щодо цього». Поділіться своїми роздумами із сусідом.
3. Окремо зверніть увагу на пункт «Мені потрібні уточнення щодо цього». Позначте для себе моменти, які для вас не зрозумілі. Запитайте в сусіда, як він зрозумів цю інформацію. Можна також звернутися по допомогу до пошуковиків в інтернеті.
4. Чи знаєте ви якусь додаткову інформацію з цієї теми? Поділіться нею з вашим сусідом. Якщо ви чуєте про таку проблему вперше, пошукайте додаткову інформацію в інтернеті й розкажіть вашому сусідові.

НАГОЛОСИТЬ. Для ефективного пошуку інформації потрібно, по-перше, визначитися з основними поняттями для розкриття проблеми, яку нам треба дослідити, і, по-друге, визначитися з ключовими словами, за якими здійснюватиметься пошук. У пригоді стане роздатковий матеріал «Правила ефективного пошуку», який допоможе у процесі пошуку. Ось деякі з правил:

- Що більше конкретики, то краще. Слова мають бути максимально близькими до теми. Не варто використовувати слова, які не дають жодної додаткової інформації. Наприклад, краще використовувати запит «Аральське море», ніж «де лежить Аральське море».
- Намагайтеся вибирати ті варіанти слів чи словосполучень, які з більшою ймовірністю буде згадано на сайті, що вас цікавить.
- Пошуковий результат може залежати від порядку слів.
- Звужуйте пошук, описуючи предмет пошуку додатковими словами.
- Якщо пошуковий запит не приніс очікуваних результатів, спробуйте перефразувати запит.

Коли завдання в парах буде виконано, **ЗАПРОПОНУЙТЕ** деяким учням поділитися з класом власними спостереженнями і знайденою інформацією.

ЗАПИТАЙТЕ. Чи вважаєте ви знайдену інформацію достовірною? Які ознаки достовірної інформації?

- **Джерела.** Інформацію подано з покликанням на джерело («за даними...», «за словами...», «як повідомив...» тощо). Чутки або узагальнення на кшталт «усім відомо» чи «британські науковці довели» не є джерелами інформації.
- **Деталі.** Інформація містить факти, дати, цифри, місце подій. Таку інформацію можна перевірити в декількох джерелах.
- **Нейтральність.** Інформація не містить оцінки чи емоцій, припущень, власного ставлення журналіста. Навіть коли емоція наявна, вона не підміняє собою факт, а супроводжує його.

Орієнтовні відповіді учнів: Інформація здається достовірною та загалом нейтральною, хоча вона й має деякі елементи оцінок («на жаль», «більш-менш»). Здебільшого подано фактичну інформацію, яку можна перевірити в інших джерелах, хоча є і яскраве судження («Планетарний характер катастрофи Аралу вартий співчуття і співпереживання всіх людей планети. І нас, українців, насамперед»). Покликання на джерела немає, тому потрібно додатково перевірити біографію та професійну діяльність автора — М. Стріхи. Водночас факт розміщення тексту в підручнику сприяє довірі, бо підручник пройшов фахову експертизу, хоча це може бути й художній текст, вимисел. Тому головний крок для встановлення достовірності тексту — це додатково перевіряти (зокрема і в гуглі) інформацію про зазначені географічні об'єкти, їхню історію. Важливо, щоб це були наукові джерела, а не туристичні сайти чи художні замальовки.

Текст для аналізу:

Для приміток:

Море, яке зникає

Із травня 1848-го до вересня 1849-го року Тарас Шевченко брав участь у першій великій експедиції з дослідження майже невідомого тоді європейцям Аральського моря. Як художник він змалював щойно відкриті острови, щойно описані береги. Під десятками Шевченкових акварелей і віршів того періоду стоїть назва «Кос-Арал». На жаль, цей острів зник, злившись із суходолом, уже пів століття тому. А сьогодні зникає й саме Аральське море.

За часів Шевченка Арал був четвертою за розміром замкненою водоймою планети. Завдяки Амудар'ї і Сирдар'ї, потужним, повноводним річкам, ця вода була майже прісною. Тому в морі й навколо нього створилася унікальна екологічна система — чиста місцевість із безліччю риби, численним птаством, гаями та фруктовими садками в гирлах рік...

Проте все почало мінятися з початку 1960-х. Люди вирішили забрати воду з річок, які живили море, і спрямувати її на бавовняні плантації. Сьогодні до моря доходить вода лише з Сирдар'ї. Амудар'я, друга живильна артерія моря, уже давно губиться в пісках і болотах, не даючи Аралові жодної краплі. Як наслідок, море почало стрімко всихати й тікати від берега. Колишні порти Аральськ і Муйнак перетворилися на напівживі поселення серед пустелі. На місці моря лишилися три майже відокремлені одна від одної водойми загальною поверхнею приблизно на одну десяту частину його колишнього об'єму. З них більш-менш живою залишається лише «казахстанська» водойма, так званий Малий Арал. В «узбецькому» Аралі, на ймення Великий, солоність води вже втричі перевищує океанічну. Тому ймовірно, що незабаром тут не житиме ніщо, крім надзвичайно стійкої до солі морської креветки — артемії.

Планетарний характер катастрофи Аралу вартий співчуття і співпереживання всіх людей планети. І нас, українців, насамперед. Адже з вини людей гине не просто море. Гине море, яке першим з європейців змалював художник Тарас Шевченко. (За М. Стріхою.) [2]

ДЖЕРЕЛА

1. Розвиваємо вміння аналізувати тексти з прийомом критичного мислення ІНСЕРТ [Електронний ресурс] // На урок. — 24.01.2019. — <https://naurok.com.ua/post/rozvivaemo-vminnya-analizuvati-teksti-z-priyomom-kritichnogo-mislennya-insert>
2. Українська мова : підручник для 8 класу загальноосвітніх навчальних закладів / О. В. Заболотний, В. В. Заболотний. — К. : Генеза, 2016. — С. 153–154.

АВТОРКА: Тетяна Матичак

ВИВЧАЙ ТА РОЗРІЗНЯЙ:
інфо-медійна грамотність

Матеріали розроблені в рамках проекту «Вивчай та розрізняй: інфо-медійна грамотність», який виконується IREX за підтримки посольств США та Великої Британії, у партнерстві з Міністерством освіти і науки України та Академією української преси. Використання матеріалів дозволене лише з некомерційною метою і за умови посилання на проєкт та IREX.